



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

# **De Prima Scribendi Origine Et Vniversa Rei Literariæ Antiqvitate**

**Hugo, Hermann**

**Antverpiæ, 1617**

Cap. XXXII. De scribis & variis eorum generibus. Librarij qui? Scribæ  
appellati à Magistratibus, Prætorij, Aedilitij, &c. ab officio. Nauales,  
Epistolares, Libellenses, &c. Actuarij, Abbreuiatores, ...

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71265](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71265)

*τὸ πῦλον*, inquit Scaliger lib. 1. Poëtic. cap. ix. & lib. 111. cap. vltimo. differt ab Elencho, quòd hic non sit vnus titulus, sed multi.

*Translatitia edicta* sunt, quæ Prætores ex aliorum edictis vel integra, vel partem transferebant in sua edicta noua. Asconius Verrin. 1.

## CAPVT XXXII.

*De Scribis, & variis eorum generibus.*

**S**CRIBÆ nunc dicuntur, ait Festus, *Librarij, qui rationes publicas scribunt in tabulis*. Eorum munus vocatur *Scribatus*. Leg. Si adscribat. C. De appellat. Exercitium, *facere scriptum*. Liuius lib. ix. & Gellius lib. vi. cap. ix. *Ordo*, olim vilis apud Græcos iuxtà ac Romanos, inquit in Syntag. Petrus Tolofanus lib. xlvii. cap. xli. & *Mercenarius*, vt appellat eum Æmilius Probus in Vitâ Eumenis; sed mox cœpit honestus haberi, vt liquet ex Cicer. Verrin. v. & Iustinian. Nouel. xv. & lxxxi. Tandem etiam adeò excreuit, vt fuerit in decurias descriptus; teste Sigonio libro 11. De iure Roman. cap. 1x. A variis autem Magistratibus quibus apparebant, vocati *Quæstorij*, *Prætorij*, *Ædilitij*; imò & à rationibus suis, *Ærarij*, *Portorij*, *Nauales*, aiunt Franciscus Polletus libro v. De foro Roman. cap. xii. & Turnebus lib. xxx. cap. xxiv.

*Scribæ* verò Hebræorum, vt passim vertunt Interpretes nostri, non fuere propriè Scribæ, sed Lectores & Doctores Legis, vt clarè demonstrant Serrarius noster & Sigonius in Repub. Hebræorum. Fuere autem præterea multa Scribarum

200 DE PRIMA SCRIBENDI ORIG.  
nomina quæ recenset Lazius libro I I. cap. IV.  
De Republicâ.

*Epistolares*, hodie Copistæ. De quibus Iustinian.  
Leg. final. §. In his aut. Cod. De Temp. appell.  
Iidem, *Scripturarij & Grosistæ Cancellorum*. Græcis  
*γραμματεῖς*. Iidem etiam *Librarij* Plinio lib. VII.  
de Cæsare: *Epistolas quaternas aut septenas pariter di-*  
*ctabat librariis*. *Librarioli* Ciceroni lib. IV. ad Atti-  
cum epist. IV. & Vegetius lib. I I. cap. V I I. in-  
ter castrensia officia ponit Librarios, qui militum  
rationes scribebant.

*Libellorum magistri*. Libellenses, qui requestas,  
hoc est, libellos scribebant. Brissonius. Sunt au-  
tem longè alij *libellatici*, de quibus Baronius To-  
mo II. Annalium. erant enim hi, qui vel per se,  
vel per nuntium indicabant Magistratui se abne-  
gare Christum; in cuius rei testimonium à Ma-  
gistratu libellum impetrabant: quo muniti, perfe-  
cutionum pœnas euadebant; vt colligitur ex epi-  
stol. LIX. D. Cypriani ad Antonian.

*Actuarij*, qui acta scribebant. *Abbreniatores*, ma-  
ioris & minoris Parci; quorum primi diplo-  
mata signant; alij pecuniam pro signandis acci-  
piunt. Octavianus Vestrius Introductione in Au-  
lam Roman.

*Rescribendarij*, qui taxant Scribarum mercedem.  
ibidem. Sicut *Summistæ Apostolici*, qui decernunt  
quid à Secretariis oporteat registrari. Tolofanus  
lib. XV. Syntag. cap. XLII.

*Notarij*, à *notis*, quia verba dictantis per *notas & com-*  
*pendia* scribebant, inquit Ammonius, & Paulus De  
milit. testam. Modestinus, Brissonius, Spiegelius.  
*Antiquarios* eos appellat Aufonius epist. XV I. ad  
Pro-

Probum; Græci *καλλιγράφος, ομολογράφος καὶ ταχογράφος*; Suetonius in Iul. Cæs. cap. LV. *Actuarios*: sicut & Trebellius Pollio & Seneca. *Singularios*, à singulis vocari inquit Scaliger li. II. cap. XIII. in Notis Ausonij, & Raderus in Martial. lib. XIV. Epigram. CC I I. Horum natales felicissimi sub Astro Virginis, si Dîs placet, auctore Manilio lib. IV. Astronom.

*At quibus Erigone duxit nascentibus eum, &c.*

*Hic & scriptor erit velox cui litera verbum.*

Ordo primùm vilis, teste Petro Tolofano libro XLVIII. Syntagm. cap. XLII. vtpote omnium seruitio expositus. Gloss. in Leg. Vniuersos. De Decurion. lib. X. Cod. adeò vt etiam Notarij munus suscipiens, perderet priuilegium officij. Leg. II. de tabul. lib. X. Cod. neque liceret Ecclesiastico exercere munus Tabellionatus laici. cap. Sicut ne Clerici. cap. Offic. de hered. in. 6. Alioqui Notarij Ecclesiastici & Apostolici semper fuere in honore; sicut etiam post ipsi Notarij laici. Sunt enim in Romanâ Curiâ Protonotarij septem, ita dicti, vt à laicis Notariis distinguantur, qui originem habent à Notariis illis primis, qui Acta Martyrum excipiebant. De quibus initio capitis præcedentis. Ciuilium verò Notariorum hæc sunt genera à Lazio numerata li. II. Reip. Rom. cap. IV.

*Princeps Notariorum* apud Ammianum lib. XXV. & Lampridium in Alexandro: *Primicerius Notariorum* apud Marianum in Cod. Præfecturæ. is erat qui nunc vocatur Cancellarius, & olim *Princeps laterculi*, Leg. In agr. §. de acquir. Iur. do.

*Tribuni Notariorum*, qui nunc Secretarij. de illis

mentio apud Symmachum epist. ad Arcadium Imperatorem, Marcellin. libro xvii. & Cassiodorum lib. vii. qui appellat *Tribunum chartariorum*.

*Notarij militantes*, qui nunc Secretarij castrenses nominantur apud Ammianum libro xxi. & xxx. à Vegetio dicti *Librarij militarium rationum*, libro ii. cap. vii.

*Notarij decurionum*, apud Sueton. in Claud. qui *Censuales* apud Capitolin. in Gordiano.

*Notarij Secretorum*, apud Vopisc. in Aureliano.

*Notarij Principum*, Leg. vnicâ. Cod. De mand. Princip. & soli dicuntur *habere dignitatem*: nam ceteri nuncupantur *Servi publici*. Leg. ii. Re. pupil. fal. form. ita Spiegelius.

Hoc verò Lazium fugit, quòd *Notarij frumenti* constituebantur in *frumenti distributionibus*. Pollux libro viii. cap. ix.

*Logographi*, hodie Taxatores, qui scribebant in lib. rationum.

*Mediogrammatèi*, quos Scribæ consulebant, hodie Correctores, à Græcis *Diastolæ*, quasi *Interpunctores*.

*Symbolographi*, nunc Registratores; qui ordinem Cancellorum tenent.

*Subadiuua*, Græcis *ἀντιγραφοί*, nunc Contrarotularij, qui ex opposito ad maiorem fidem acta transcribunt.

*Boèthi*, qui aliis in scribendo assistunt; vnde fortè Seuerino Boèthio nomen. quæ quinque postrema nomina sunt in Leg. final. Tit. De Tabel. scrin. & logogr. lib. x. Cod. Titul. lxi.

*Formularij*, qui formam scripti concipiebant; iidem.

*Pararij*,

*Pararij* apud Senecam II. & III. De Benef. vt interpretatur Gruterus. quamuis Ræuardus libro III. Variar. cap. I. Pararios vocat *Obfignatores*; de quibus Cicero pro Cluentio.

*Chartulani*, in Codice Præfecturarum. *Chartularij*, apud Iustinian. & Paul. lib. XVI. II.

*Exceptores*. Scribæ priuilegiorum.

*Prochiri* & *Mesoprochiri*. Amanuenses ita vocantur à Suetonio. Prius nomen habetur libro XII. Cod. Leg. Iubem.

*Hypomnematographi*. Instituti primùm ab Augusto, post Ægyptum redactam in prouinciã. Strabo. Iidem sunt qui Commentarienses. *Hypomnema* enim est Commentarius. Cic. lib. XV. epist. CCLXV. *Multum mihi eripitur opera in scribendis hypomnematis.*

*Regerendarios* Marianus nominat, pro Notariis seu Singulariis.

*Scripturarij*, inquit Nonius cap. I. quos nunc Tabularios dicimus, qui nomina omnia urbium & prouinciarum complectebantur.

*Scriptores*, qui dictaturam minutam in formã literarum conscribunt. Notarij enim nunquam, nisi minuto caractere scribebant, vt obseruat Janus Mellerus Palmerius in Spicilegiis: *Veteres omnes*, inquit, *maiusculis literis totos perscribebant libros; minusculas Notarij relinquebant, quarum vsum Papyrianus non nisi occupatis & negotiosis indulgebat.* Maiusculæ autem erant, quas cum Petronio vocamus *quadratas*, vel *vniciales*, vt diuus Hieronymus in Præfat. ad Iob; vel *Apices*, vt Sidonius, notante I. Baptistâ Pio.

Præter hæc de Scribis scripta, remitto ad ea  
quæ

204 DE PRIMA SCRIBENDI ORIG.  
quæ Læuinus Torrentius scripsit accuratè de  
ordine scribendi libro i. Comment. Horat. Sa-  
tyr. v. vers. LXVI.

CAPVT XXXIII.

*De rarioribus quibusdam inscriptionibus.*

COMMUNES rerum ferè obuiarum inscri-  
ptiones negotioso labore nonnulli diligen-  
ter obseruarunt ; inter quos insignis opera est  
Raimundi Fuggeri, Gruteri, & illorum qui in Ba-  
taviâ nuper Inscriptiones cum Auctario Lipsij  
ediderunt : Nathanis item Chythræi, & Francisci  
Svvertij, qui ambo scripsere Delicias ; hic, orbis,  
ille rariorum in Europâ Itinerum : hoc est, Inscrì-  
ptiones sepulchrorum in templis, Nidorum in  
Bibliothecis, Imaginum in compitis, Cipporum  
in triuiis, Fontium, Hortorum, &c.

Nolo hoc loco semel appositas delicias iterùm  
inferre. Illud vnum proposui, secretiores qual-  
dam & non obuias inscriptiones protrudere. Quæ  
an caput cœnæ inter delicias illas esse possint, an  
bellaria, nihil laboro ; imò nec pro deliciis ven-  
do, sed propono Lectori vt emat, aut contemnat.

Igitur domorum ianuis olim inscribi solitum,  
*Caue canem.* Lambinus in Mostell. Plautin. obser-  
uat. Imò & canem appingi solere, auctores sunt  
Varro apud Nonium, voce Prebitio ; & Petronius,  
cuius postremi hæc verba : *Non longè ab ostiarij cellâ  
canis ingens catenâ vinctus in pariete erat pictus ; superq[ue]  
quadratâ literâ scriptum, Caue canem.*

Scaliger in Festo, notat, ianuis solere etiam in-  
scribi, *Arse verse,* ad auerruncandum incendium.

Viii